СВОБОДА

Ілюстрована політична, просвітна і господарська часопись. Виходить що тижня в суботу.

Редаґує: Д-р СТЕПАН БАРАН.

ПЕРЕДПЛАТА: В Австрії й Угорщині: річно 6 кор., піврічно 3 кор., чвертьрічно 1.50 кор. Поодиноке число коштує у Львові 10 сот., на провінції 12 сот.
За границею „Свобода" коштує на цілий рік: В Німеччині 6 марок; в Росії 3 рублї; в Америці 2 доляри.
Адреса Редакції і Адміністрації: „СВОБОДА", Львів, Ринок ч. 10., II. поверх.

Ч. 15. ЛЬВІВ, субота дня 8 цвітня 1916. Рік XX.

Гроза нової війни.

В безпосереднім сусідстві Бельгії та в сусідстві Німеччини на північний захід від неї над Північним Морем є невелике але богате королівство Голяндія зі столицею Амстердамом, знане і нашим галицьким та буковиньським переселенцям, бо через Голяндію (на Ротердам) їде богато наших переселенців до Сполучених Держав Північної Америки і до Канади.

Доси Голяндія, мовою посвоячена дуже з Німцями (голяндська мова і німецька є до себе дуже зближені як пр. чеська і словацька), через весь час війни задержала повну неутральність і старала ся не вмішувати ся до війни з обави перед долею, яка стрінула її найблизшу сусідку Бельгію. Голяндія не мішала ся до війни і тому, що будучи неутральною, тягнула з війни великі доходи, бо як раз головно через Голяндію ішла тепер ціла торговля і достава зі Сполучених Держав Північної Америки до Німеччини.

Англійці, котрі поставили собі за ціль не оружною силою в поли, але голодом знищити своїх противників Німеччину і Австро-Угорщину, віддавна дивили ся косим оком на Голяндію і робили всї заходи, щоби її втягнути в війну, або дістати від неї дозвіл на перемарш англійських військ до Німеччини, щоби в сей спосіб напасти Німців з заду. Та Голяндія берегла доси завзято своєї неутральности і ні руш не хотіла згодити ся на англійські предложеня. На тім терпіла не мало голяндська торговля, бо Англійці робили всякі можливі пакости голяндським кораблям і нераз допускали ся надужить, конфіскуючи збіже то що з голяндських кораблів ніби тому, що воно було призначене для німецької армії.

Для береженя своєї неутральности Голяндія змобілізувала частинно свою армію, як се свого часу зробили і инші неутральні держави, в котрих сусідстві веде ся війна, пр. Румунія і Греція. Не думала однак про те, щоби чинно вмішати ся до війни, як про се думав дехто в Греції або Румунії.

Се становище Голяндії було дуже не на руку Англії і Франції, котрі хотїлиби пхнути Голяндію до війни з Німеччиною, бачучи що їх справа на бельгійсько-французьким фронті стоїть дуже зле. Як сказано, Англійці вдоволилиби ся може і тим, щоби Голяндія дозволила на перехід через голяндську землю англійських або і французьких військ до Німеччини, щоби в сей спосіб заскочити Німців на задах фронту. І тому ся справа була одною з головних точок нарад відпоручників правительства англійського, французького, російського і італійського, які в послідних днях марта с. р. відбули ся в Парижи. На тих нарадах рішено домагати ся від Голяндії, щоби вона замкнула свої границі для торговлї з Німеччиною. Є се рід послідного зазиву (ультіматум), якого несповнене може довести до зірваня зносин, а дальше можливо і до воєнного стану.

На се домагане почвірного порозуміня відповіла Голяндія тим, що скріпила сейчас своє військове поготівлє, відкликала всї відпустки, уділені жовнірам і офіцирам, а кромі того, як доносять деякі газети, покликала кілька річників під оруже. Рівночасно завела великі средства осторожности в цілій державі і зареквірувала на військові цїли значну часть зелїзничих вагонів. Одним словом, Голяндія є готова до чинної оборони своєї независимости.

Чи справді прийде до війни, на разї не знати, хоч війна там не виключена і то вже в найблизшій будучности. По чийій стороні на случай війни стане Голяндія — се вже нинї для всїх ясне. Очевидно не стане вона по стороні тих, котрі дибають на її державну независимість себто по стороні Франції, Англії і їх компанів, але силою самих обставин мусить тоді станути по стороні Німеччини і Австро-Угорщини. І коли би справді до того прийшло, то кровава війна на західнім фронті закінчилаби ся скоро, а тоді і рішене на східнім фронті прийшло би значно скорше і лекше і ми скорше діждали би ся хвилї, коли би і дальші українські области скинули з себе московське ярмо.

Забезпечене весняної управи.

Змобілізоване оружних сил дня 1. серпня 1914 р. наступило у нас в найгорячійшім часї для рільництва бо в самім розгарі жнив.

Щоби запевнити зібране рільних плодів, мимо відкликаня соток, тисяч і міліонів робучих рук, постарало ся правительство о наставлене відповідних органів у кождій громаді, розпорядком міністерства рільництва з 5. серпня 1914. В. з. д. ч. 200 (основою його був цїсарський розпорядок з 5. серпня 1014. В. з. д. ч. 199) покликало воно в житє „Горожанські комісії для жнив".

Знаємо, що енергія сих комісій запевнила повний і доцільний збір плодів 1914 р.

Комісії сї мають за задачу не тільки переводити жниві роботи, далеко важнїйшою задачо[illegible] старати ся о відповідний і повний обсів ґрунтів в громаді. Задача се не легка, коли подумати собі про недостачу тільки самостійних господарів, які стоять під стягами, убуток тільк.. робучих рук і тягла, знищене тільки [illegible]ничих машин і знарядів. Обовязки жнивних комісій є отже вельми трудні, але і вельми почесні. Проводить їм в першій мірі любов вітчини і любов ближнього.

На основі наведеного серпневого розпорядку міністерського, як рівнож з покликом на розповядки з 10. жовтня 1914 В. з. д. ч. 274 і 25. вересня 1914. В. з. д. ч. 252 видало міністерство рільництва розпорядок з дня 1. марта 1916. В. з. д. ч. 59 в цїли обезпеченя доцільного і повного весняного обсїву ґрунтів.

Заким перейдемо до обговореня сього нового розпорядку, який поширує значно управнене горожанських жнивних комісий, пригадуємо в коротції їх склад:

Комісія задля жнив має бути установлена в кождій громаді. Складаєть ся она з 3 до 7 членів, залежно від числа населеня.

На чолї її має бути начальник громади, або установлений ним член начальства громади (заступник начальника — чи асесор) належать до неї як мужі довіря місцевий священик, учитель, громадський або окружний лїкар, як є такий в громаді, представник місцевих організацій рільничих (пр. представник кружка краєвого товариства господарського „Сільський Господар") і поодинокі розумні і совісні рільники місцеві.

З огляду на се, що діяльність комісії поширює ся і на двірський обшар (коли він є в даній громаді), має бути до жнивної комісії покликаний також заступник двірського обшару.

Головним обовязком комісії є подбати, щоби всї ґрунти в громаді були в час і у відповідний спосіб управлені і обсїяні; в тій цїли може жнивна комісія після власного совісного узнаня кермувати робучими силами тяглом, машинами і знарядами господарськими, як се низше з мартового розпорядку „про запевнене весняної управи" побачимо.

Міністеряльний розпорядок з дня 1. марта 1916 р. Взд. ч. 59 накладає на кождого рільника без огляду на правне відношене його до управлюваної землї (власника, державця, ужиткуючого і т. и.) обовязок всї ґрунти, о скільки вони прихожі до управи а досї не зістали ще обсїяні, управити і засїяти на весні зглядно досїяти (пр. на випадок знищеня озимини або ярини живловими нещастями, комахами або ростинними заразами. З під обовязку управи виняті є лишень ґрунти зовсїм під управу нездатні 1) задля лихости почви, 2) злого положеня, 3) детеріонації (зн. значного погіршеня фізикальних прикмет почви викликувало часто воєнними обставинами) пр. поле порізане стрілецькими ровами; при засипуваню їх богато мертвиці війде в почву, так що родючість землї на сїм значно потерпить. О непридатности ґрунту під управу рішає

місцева комісія для жнив (§ 1 висше наведеного розпорядку).

§ 2 говорить про управнене комісій для жнив, які мають старати ся, щоби весняна управа 1916 р. була переведена в час і в повні. Задля сього обовязані є жнивні комісії в особенности:

1) Усталити всї ще неуправлені ґрунти, між тими в першій мірі ті, які потребують до своєї управи помочи, а то з тої причини, що власники або завідателї їх зістали покликані до військової служби, або з причини иншої перешкоди в їй управі викл каної воєнним станом.

2) Виробити плян управи і засїву ґрунтів, потребуючих помочи. До жнивних комісий належить також наглядане над виповненєм сього пляну.

3) Старати ся завдалегідь, щоби кождий скравок землї, відповідний до весняної управи був дїйсно управлений.

4) Придїлити робітника і тягло рівнож знаряде і машини потрібні до оброблення і обсїяня ґрунтів, яких ніхто добровільно не хотїв управити.

Значить, жнивна комісія має право примусово покликати місцевих людий, і то жінок на рівнї з мущинами, до переведеня управи. Люди сї не сміють опирати ся візваню, можуть бути карами грошевими і арештом, накладаними через політичну власть повітову приневолені. Увільнені від примусового виконаня робіт є лишень: 1) особи хорі, 2) публичні урядники і слуги, 3) священики, 4) лїкарі, 5) ветеринарі, 6) акушерки, 7) особи занятї плеканєм хорих, 8) самостійні господарі і їх слуги, скоро такі самі роботи мають сповнити у себе на своїм господарстві. Вільні є рівнож від примусових робіт 9) промисловцї, 10) в промислї занятї робітники, о скільки для руху підприємства є конечні.

Празо на плату за роботу мають лиш особи, що жиють в денного або тижневого зарібку, або взагалї особи, яких житєві відносини до удержаня себе вимагають зарібкованя.

Так само як робітників має жнивна комісія право примусово зажадати худоби до роботи і знарядів рільничих від тих, що їх вже до свого господарства не потребують.

Розпорядок міністерства рільництва і внутрішних справ з 25. вересня 1914 В. з. д. ч. 252 надає політичним повітовим властям право збуваючий робучий інвентар і рільничі знаряди одної громади ужити до обробітки господарств другої громади, яка потребує помочи до переведеня управи. Однак політична власть має вислухати думки жнивної комісії (пр. комісія вносить, що її громада не має анї збуваючих сил анї знарядів, щоби вони потрібні до переведеня управи у себе).

5) Жнивна комісія має нарадитись о виборі плодів, які хоче управляти, о місци звідки і о способі, як має ся спровадити насінє та погної.

6) Жнивна комісія має подати громадї спис тих недвижимостий, який управа в час задля покликаня власників або господарюючих на них до військової служби, або з причини иньших перепон власника або господара викликаним положенєм воєнним, не могла би бути комісією средствами в уступі 4. і 5. сього рескрипту предвидженими дїйсно переведена.

Громада має тодї сама занятися обробіткою і обсїянєм таких ґрунтів на кошт доходів з сього ґрунту.

7) Комісії для жнив видають старостам свої доброміня о непридатности певного ґрунту під управу з причин в горі в § 1. наведених.

Жнивна комісія обовязана є подавати повітовій політичній власти звіти зі спостережень, які би вимагали спеціяльних запорядів правительства (§ 3).

Обробітка і засїв недвижимостий, про які говорить § 2. уступ 6 о скільки не зістали вони заряджене́м повітової політичної власти по думці § 1. уст. 2 як не приходячі до управи вилучені, належить до громади звороту. На управу через громаду виложених коштів має громада право жадати з доходів, які принесе ґрунт в наслідок своєї управи.

§ 4. Державні урядники лїсництва і урядники для аграрних операций обовязані є підпомагати староства у виконуваню надзору належачого їм по думці § 9. розпор. в 5. серпня 1914 В. з. д. ч. 200.

Висше згадані урядники мають рівнож обовязок підпомагати жнивні комісії у переводженю ними придїлених їм задач.

§ 5. говорить о постановах карних а іменно: хто не сповнить обовязку управи як в § 1. з винятком доведеної неможливости управи без власної вини — або хто спротивить ся рішеням властий виданім на основі сього розпорядженя, буде повітовою, політичною властію покараний грошевою карою до висоти 1000 К, або арестом до одного місяця.

Розпорядок сей обовязує з днем оголошеня, то є з 3 марта 1916 р.

Світова війна.

На російськім фронтї.

Як доносять заграничні часописи, Москалї громадять дальше великі маси війска в Бесарабії, певне на се, щоби ними скріпляти свій фронт в Буковинї і в Галичинї і щоби бути приготованим на всякий случай супроти Румунії. На цїлім тім фронтї іде дальше звичайний гарматний огонь. Більших битв не було. До місцевих незначних боїв прийшло тільки коло Семиковець над Стрипою і під Оликою на Волини. — За се на північнім кінци фронту, де Москалї з початком марта с. р. розпочали велику офензиву проти німецької армії Гінденбурга, тревали бої і в послїднім тижни. Здає ся однак, що московський наступ вже вичерпав ся і мимо ужитя великої армії зложеної з 30 дивізий в силї пів міліона війска скінчив ся для Москалїв невдобре. Після загальних обчислень Москалї в мартї стратили там що найменше сто сорок тисячів війска, не здобуваючи при тім нї пяди землї, бо Нїмцї помимо кількакратно більшої московської сили, всюди задержали свої становища і як сказано, справили при тім Москалям незвичайно кроваву різню, поносячи при тім самі як найменші страти. Московська филя розбила ся отже цїлковито о найблизший нам східний фронт і нам тепер в Галичинї безпосередно не грозить зовсїм ніяка небезпека.

На італїйськім фронтї.

Звичайна позиційна війна треває там дальше. В поодиноких відтинках сего фронту ідуть — як і давнїйше — завзяті бої артелерії получені з приступами піхоти на висунені на перед ворожі окопи. Загальна лінїя фронту остала та сама, хоч Італїйцї ва всяку цїну старали ся її проломити, понісши при тім без жадного хісна величезні втрати в людях. Становища нашої армії на тім фронтї є не до здобутя.

На Балканї.

Звіти нашого і нїмецького ґенерального штабу мовчать дальше про сей фронт, який супроти великих битв на західнім а по части і на східнім фронтї, має зовсїм підрядне значінє. Здає ся, що нї одна в воюючих сторін не хоче там кидати більших мас війська, потребуючи їх на инших фронтах. В послїднім тижни був отже на Балканї зглядний спокій.

На заходї.

Великі змагання між Нїмцями з одної а Французами і Англїйцями в другої сторони, тревають там дальше безперервно. Битви там є дуже тяжкі і завзяті, кождий найменший кусничок землї є підмінований або обставлений перешкодами і треба його здобувати людськими жертвами. Битви ідуть головно на півночи у Фляндрії проти відтинку фронту, що його держать Англїйцї, над Мозою і Мозелею, а дальше в околици Верден, де Нїмцї що раз більше зелїзним перстенем окружують сю твердиню. Живою є там також боротьба літаків, в котрій нїмецькі летуни з правила є все горою. В ночи на 1. цвітня і в ночи на 4. цвітня кілька нїмецьких бальонів (Цепелїнів) полетїло до Англії через канал Ляманш, який дїлить Францію і Бельгію від Англії і обкинули бомбами ріжні англїйські місцевости, дуже важні з військового боку, знищили при тім деякі важні уряджeня і будівлї та убили і зранили більшу скількість людий. Були також сутички на мори, про що окремо подаємо в звіті.

На инших фронтах.

За се під **Дарданелями**, на **Кавказї**, в **Мезопотамії** і в **Ємені** в послїднім тижни не стало ся нїчого хоч трохи замітнїйшого. На загал положенє на тих фронтах остає незмінене.

Низше подаємо звіти австро угорського і нїмецького ґенерального штабу за час від 29. марта до 4. цвітня включно.

Звіти австро-угорського ґенерального штабу.

Війна з Росією.

(29|3). Вчера дїяльність летунів по обох сторонах була досить оживлена. Кілька ворожих самолетів змушено до відвороту огнем або нашими самолетами. Московський самолет, зістрілений нашою артилєрією, впав на схід від Бучача поза ворожою лїнією. Бомби, кинені московськими летунами, не зробили в нас ніякої шкоди. Нині летуни обкинули кілька місцевостий за московським фронтом численними бомбами. Завважено добрий успіх.

Поза тим не стало ся нїчого важного.

(30|3). Місцями бої передних сторожий.

(31|3). Нїчого нового.

(1|4). Під Оликою наші віддїли здобули передне становище ворога, засипали московські захисти, знищили засїки і вернули ми на наше головне становище.

На полудневий схід від Семиковець огнем артилєрії і протинаступом ударемнено зусилє ворога посунути свої лїнії в ширині 1000 кроків наперед до такого віддаленя від наших лїний, щоби був можливий приступ.

(2|4). Не стало ся нїчого особливого.

(3|4). Ворожа артилєрія вчера майже в усїх частях північно-східного фронту розвивала збільшену дїяльність. Зрештою не стало нїчого особливого.

(4|4). Не стало ся нїчого особливого.

Війна з Італією.

(29|3). Оживлені гарматні бої коло Горицького примістка і в відтинку височини Добердо також і вчера тягнули ся до ночи, одначе не наступили нові атаки.

На схід від Зельцу Італїйцї вдерли ся до наших ровів, які тепер очищуємо.

В відтинку Плєкен наші війска знов відперли кілька ворожих наступів. Зрештою положенє не змінило ся.

В кількох відтинках фронту Італїйцї працюють над становищами на задах своєї лїнії.

(30|3). В околици Гориції знов день і ніч ішли сильні бої. Коло примістка з обох сторін взяли участь в бою значні сили. Наші війска полонили там 350 Італїйцїв, в тім 9 офіцирів. В відтинку височини Добердо огонь артилєрії дуже оживлений. На горбах на схід від Зельцу веде ся далї боротьба за кілька ровів.

Ескадра наших гідропляанів обкинула численно бомбами ворожі батерії при устю Сдобби.

В відтинках Феллє і Плєкен, на фронтї в Дольомітах і коло Ріви гарматні бої.

(31|3). Наслідком дуже некорисної погоди настала перерва в боях.

(1|4). Вчера в окремих місцях фронту почала ся знов боєва дїяльність з обох сторін. Коло примістка Тольмайн, в відтинку Феллє і в Дольомітах счинили ся менше або більше сильні гарматні бої. Атак Італїйцїв на

часть фронту між великим і малим Палем і під Шлюдербахом відперто.

(2|4). Положенє не змінило ся. Нині рано кинули неприятельскі летуни бомбу на Постойну. Двох мущин убито, кількох ранено.

(3|4). Положенє не змінило са.

(4|4). В деяких частях фронту діяльність атрилєрії по обох сторонах була оживлена, саме в відтинку височини Добердо, коло Мальборгет, Коль ді Ляна і в Юдікаріях. В области Адамельо наші війска обсадили граничний пояс між Льоббія Альта і Монте Фумо.

Війна на Балкані.

(29|3). Положенє не змінило ся.

(30|3). Нічого нового.

(31|3). Нічого нового.

(1|4). Нічого важного.

(2|4). Не стало ся нічого особливого.

(3|4). Положенє не змінило ся.

(4|4). Не стало ся нічого особливого.

Звіти німецького ґенерального штабу.

На сході.

(29|3). Вчера не повторяли Москалі своїх наступів у північних відтинках, тільки на полудне від озера Нароч днем й ночию продовжали свої безуспішні зусиля. Наші війска сім разів відперли неприятеля, по части в боротьбі на кріси.

Німецький відділ самолетів кинув з успіхом бомби на неприятельскі зелізничі уряджения, передовсім на дворець в Молодочнім.

(30|3). На полуднє від озера Нароч Москалі вчера понехали свої наступи. Їх артилєрія як там так і на захід від Якобштадту і на північ від Відзів була ще дуже діяльна. Коло Постав настав супокій.

(31|3. Москалі і вчера обмежили ся сильним острілюванєм наших становищ на фронтах. які доси атакували.

(1|4). Не стало ся нічого особливого. Отже здаєть ся, що на разї вже вичерпав ся московський наступ, який при ужитю 30 дивізій, себто над пятьсот тисячів людий і дивної як на східні відносини скількости муніції в часі від 1 до 28 марта був звернений проти просторих відтинків групи війск Гінденбурга. Завдяки хоробрости й витревалости наших війск та офензива не мала найменшого успіху. Правда, що для кождого, хто знає відносини, є дивне, що розпочато таку акцію в порі року, коли кождого дня таянє снігу могло утворити грізні перешкоди виконаню. Отже вибір хвилї треба приписати не тільки вільній волї московської військової управи, стільки примусови зі сторони союзника, що знайшов ся в прикрім положеню. Коли тепер Москалї урядово пояснюють понеханє атаків зміною погоди, то певне є в тім тільки половина правди. Що найменше в такій самій мірі як розмокла земля причинила до сього тяжкого звороту також втрати, які при обережній оцінці обчисляють що найменше на сто сорок тисячів людий. Отже ворожа управа справедливійше могла би сказати, що велику офензиву здавлено доси не в самих багнах, але в багнах і крови.

(2|4). Положенє загально не змінило ся. На фронті на схід від Баранович боєва діяльність була більше оживлена ніж доси.

(3|4). На фронтї не стало ся нічого важного.

Німецькі ескадри самолетів кинули бомби на двірцї Погорільці і Городія на лінії до Миньска, як також на військовий табор коло Одтрівок, на полудне від Міру. Також один з наших воздушних кораблів кинув бомби на зелізничі уряджения в Миньску.

(4|4). Положенє не змінило ся. Ворожа артилєрія тільки на північ від Відзів, а також між озерами Нароч і Вишнїв розвивала більш оживкену діяльність.

На полудневім сході

(29|3). Звіт не згадує про сей фронт нічого.

(30|3). Нічого нового.

(31|3). Положенє не змінило ся.

(1|4). Нічого нового.

(2|4). Не стало ся нічого важного.

(3|4). Нічого нового.

(4|4). Нічого нового.

На заході.

(29|3). На полудне від Сан Ельоа в боротьбі ручними ґранатами забрано Анґлійцям одну з обсаджених ними лійок, що повстали із-за висадження мін.

На лївім березї Мози здобули наші війска серед малих втрат наступом французькі становища, що складались з кількох лінїй, положених одна за другою, на північ від Малянкур в ширинї яких 2000 метрів і вдерли ся також в північно-західну часть села. Неприятель полишив у наших руках 12 офіцирів і 486 неранених жовнїрів як полонених, одну гармату й 4 машинові кріси. Тимто стверджено з всякою певностю введенє неприятелем у бій в тім теренї ще двох дивізий.

(30|3). В околици Ліон малий німецький відділ з короткого наступу на французьке становище привів капітана і 57. жовнїрів як полонених.

На захід від Мози кількаразові атаки Французів, підготовлені сильним огнем мали за ціль відзискати лїсні становища на північний схід від Авокур. Відперто їх. На полудневo східнім краю ліса счинили ся завзяті бої з близька, які ведено також в ночи, аж в кінцї рано ворог мусїв і там уступити. Гарматні бої йдуть далї по обох сторонах Мози з великою силою.

Поручник Іммельман в воздушній боротьбі на схід від Бапом скинув дванайцятий з черги самолет, сим разом англїйський. Летунів ми полонили.

Бомба кинена ворогом на Мец, вбила одного жовнїра, а кількох инших ранила.

(31|3). В богатьох відтинках фронту підчас погідного дня діяльність артилєрії з обох сторін значно збільшила ся.

На захід від Мози взяли ми приступом село Малянкур і французькі оборонні уряджения, що межували з обох сторін з селом. В наші руки дістало ся неранених 6 офіцирів і 322 жовнїрів. На східнім березї Мози положенє не змінило ся. Коло французьких ровів на полудне від форту Дуомон счинили ся короткі бої з близька.

В воздушних боях в околици Арра і Бапом Англійцї втратили 3 самолети 3 летунів два згинули. Поручник Іммельман зістрілив при тім 13-ий самолет.

(1|4). Під Сан Елюа відперто англїйські атаки, роблені при помочи ручних ґранатів. Оживлені мінові бої були між каналом Ля Бассе і Невіль. На північний захід від Ров французька артилєрія розвинула дуже значну діяльність. Ми острілювали з успіхом ворожі становища над рікою Еною. В Арґонах і в области Мози йшли завзяті гарматні бої.

Наші боєві летуни зістрілили 4 французькі самолети: по одному коло Лєон і коло Ножвіль в долині Воєвр і в области наших лїнїй, а по одному коло Віль о Буа і на полудне від Окур зараз за ворожим фронтом. Французьке поле підлетів Роуе, на захід від Ренс, обкинено численними бомбами.

(2|4). Коло Фе, на полудне від ріки Сом, неприятельський наступ, піднятий по короткім гарматнім приготованю, не міг із-за нашого огню розвинути ся. Острілюванєм Бентенвіль, на схід від Ренс, спричинили Французи значні втрати серед своїх земляків. Три жінки й одну дитину убито, 5 мущин, 4 жінки й одну дитину ранено.

Разом з добутими д. 30. марта становищами очищено від неприятеля французькі рови на північний схід від Окур на просторі яких 1000 метрів.

На східнім березї Мози заняли наші війска д. 31. марта по старанним підготовленю неприятельські оборонні уряджения на північний захід і на захід від села Во. Над раном неприятельський огонь дійшов в тім відтинку до найбільшої сили почім пішов сподіваний протинаступ. Відперто його зовсім огнем наших машинових крісів і гармат. Крім тяжких, кровавих втрат стратив неприятель д. 31 марта 11 офіцирів і 720 жовнїрів як неранених полонених і 5 машинових крісів.

З обох сторін дуже жива діяльність летунів довела до богатьох успішних для нас воздушних перепалок. Крім 4 неприятельських самолетів, скинених за нашим фронтом зістрілено коло Ольбек (на північ. захід від Вервік) англїйський біплян, а летунів полонено. Пор. Бертольд зістрілив тим самим четвертий з ряду неприятельський самолет. Крім того стрілом наших оборонних гармат скинено на полудневий захід від Лєн неприятельський самолет, котрий впав, горіючи.

Сильно обкинули ми бомбами обсаджену військом місцевість Домбель (на захід від Верден) і поле злетів Фонтен (на схід від Бельфор).

(3|4). На ліво від Мози всї становища ворога на північ від Форж між Окур і Бетенкур є в наших руках. На полудневий захід і на полудне від форту Дуомон наші війска ведуть бої за французькі рови і точки опертя.

(4|4). На полудне від Сан Елюа Англійцї по сильнім огневім підготовленю опанували лійку, забрану їм 28. марта.

В околици форту Дуомон наші війска 2. с. м. на полудневий захід і на південь від форту і в лїсї Кслєт в завзятім бою здобули сильні оборонні уряджения Французів і на здобутих становищах відперли всї протинаступи ворога, поновлювані до остатної ночи. Вводячи в бій особливо значні сили і при надзвичайно важких жертвах Французи безуспішно все на ново йшли до приступу на утрачені оборонні становища в лїсї Келєт. В нашім атаку 2, с. м. полонили ми неранених 29 офіцирів і 745 жовнїрів і здобули 8 машинових карабінів.

Події на мори.

(2|4). В ночи з 1. на 2. цвітня відбув ся новий наступ воздушних кораблів маринарки на східне побереже Англії. Сильні вибухи заваленя будинків і пожежі вказали виразно на добрий успіх наступу. Мимо сильного острілюваня не було по нашій стороні втрат ні ушкоджень.

(3|4). Воздушні кораблї нинїшної ночи заатакували льондонські доки й инші важні з військового становища точки східного побережа Англії, як також Дінкірхен.

(4|4). В ночи з 3. на 4. с. м. в атаку воздушних кораблів маринарки на полудневo східне побереже Англії обкинено вибуховими бомбами фортифікації коло Ґрет Ярмус. Мимо острілюваня ворогом воздушні кораблї вернули без страт.

Обовязком кождого свідомого Українця і кождої свідомої Українки є передплачувати і ширити Свободу, котра до кінця сего року коштує всего 4 К 50 сот.

Зі світа.

Румунія.

Говорять, що Росія виготовила нову ноту (письмо) до Румунії, в котрій каже, що почвірне порозумінє ручить за сповненє всїх її бажань і народних стремлїнь. Однак коялїція (почвірне порозумінє) має надію і дожидає тої хвилї, коли Румунія закине доставу збіжа для осередних держав. (Австро-Угорщини і Німеччини). Наколиб Румунія не перервала достави збіжа, то тоді коаліція буде буде думати, що Румунія задумує увійти в

тіснійший, політичний Союз з осередними державами. Також мусить Румунія зречи ся спроваджуваня вугля з Угорщини і в такім случаю Росія покриє їй ціле запотребованє. Дальше Росія ручить, що доставить для Румунії потрібну їй муніцію. Коаліція жадає зірваня зносин з Болгарією і зібраня 150.000 людий на лінії Туркая-Бельчік. Румунія повинна замкнути безпроволочно Дунай мінами і віддати свою торговельну фльоту на услуги Росії. Такі є домаганя коаліції. На полагодженє своїх потреб одержить Румунія 250 міліонів франків. По одержаню сеї ноти коаліції Братіяну скликав раду міністрів, котра заявила ся проти принятя ноти. Рада міністрів ухвалила, що і на дальше невтральність буде начальним кличем Румунії, так само як се робить і теперішне грецьке правительство.

Англія.

З причини зарядженої рекрутації, чого доси в Англії не було і з причини дорожнечі вибухли у всіх майже більших містах Англії великі робітничі заворушеня. З Глясгова доносять, що робітничі заворушеня в державних фабриках в тім місті прибрали грізний характер. Урядники робітничих товариств, до яких належать страйкуючі, пробували наклонити їх до повороту до праці, але робітники не признають вже їх проводу, так само часть робітників будови машин в доках Гарляно і Вольф в Бельфаст застрайкувала на знак протесту проти принятя до роботи невишколених, або на нів вишколених робітників.

В Ліверпули десять тисячів робітників портових відказало ся від праці. Причиною страйку є се, що єще доси не рішено справи жаданя платні за надобовязкові години. Також в кількох корабельних товариствах здержано працю.

Сї заворушеня робітничі в Англії, подібно як се є в Росії в фабриках муніції, мають значний вплив на воєнні події, бо зменшують воєнну відпорність наших ворогів, а тим самим посередно приближають хвилю остаточного закінченя війни..

Італія.

В послідні тижни пробував в Римі англійський президент міністрів Аскіт, котрий перед тим був в Парижи на нараді відпоручників правительств почвірного порозуміня, на якій запало рішенє вести дальше війну в певній надії на побіду. Аскіт відвідав папу і кількох кардиналів та поодиноких міністрів, з якими мав наради в політичних і воєнних справах. Головною цілию подорожи Аскіта до Італії було то щоби Італію наклонити до живійшої воєнної акції на австрійськім фронті, а дальше, щоби Італія взяла участь на фронті німецькім і помогла там Французам і Англійцям. Чи Італійці послухають однак предложеня Аскіта, не знати, але мабуть ні, бо тоді ослабили би свій фронт проти Австрії, котрий за всяку ціну доси надармо старали ся переломити.

Д-р Андрій Чайковський.

Зі збірки „Вісім місяців під медвежою лабою".

VI. Режім військовий а цівільний — охрана.

Поки у нас держали управу виключно військові власти, то треба признати, що спокійним і мирним людям жилось як серед воєнних обставин добре. Після міжнародного права мешканці завойованої країни повинні вести себе мирно, виконувати прикази завойовників, о скільки се не противить ся законам догеперішним того краю і не йде на шкоду своїй державі. Такого від нас російська військова управа невимагала. Ніхто не силував нас до зміни вірности нашому цісареви. Тому-то за той час, хоч були арештованя, кари грошеві, тілесні а навіть кари смерти (богато розбишак, а між тим донців розстріляно), то се стало ся за ріжні провини, найбільше проти заказови торговлі горівкою. Нас ніхто не чіпав, ми могли свобідно ходити по улицях, розмовляти. Кацапів держали осторонь і лише їх терпіли тому, що їм їх було треба.

Таке тревало десь до початків грудня 1914 р. В тім часї вважали вже Москалї Галичину за свою. Австрія в їх уяві була вже цілком розбита і не було мови о тім, щоби коли на ноги піднесла ся та спромоглась завойований край відбити. В Петроградї утворено якийсь відділ для адміністративного і правнодержавного устрою Червоної Руси. По російських газетах пішли толки про се, нераз такі дивовижні та смішні, що годї. Говорило ся між иншими, що на німецькій і мадярській більшій посїлости в Галичинї треба поселити людий з коренної Росії. На те треба би було спровадити триста тисяч людий. Се вже навіть москвофільському Słow-y Polsk-ому непо добало ся, хоч та сама газета писала довжезні статі по занятю хвилевім Велички, які то богацтва мати-ме Росія з тамошних копалень соли.

Слїд за тими толками стали з Росії напливати до нас ріжні цивільні люди, як урядники почтові і зелїзничі ну, і приїхав до нас новий начальник уєзда В. Красовський. Він був якимсь чиновником земства на Волинї, мав бути скінченим правником, а властиво він був скінченим лайдаком з роду тих, яких має Росія на запас пускати їх на каламутну воду. Титул того високоблагородія (він був в рандзї полковника) був: уєздний начальник. Самбірський уєзд належав до губернаторства перемиського. За ним приїхала ціла хмара ріжних висших і менших... родій приставів, начальників участка, і хто їх там всїх перелїчить. На місце градоначальника по Фатіянові, що відійшов з авансом до Львова, стала градоначальником воєнним якась менша риба.

Красовський від разу оточив себе кацапською сволочию, слухав їх підшептів, у них лише засягав відомости і робив те, що вони йому порадили, чого він радо слухав, бо з такого гешефту капнула і йому копієчка. Г. Павликов недавно іменований австрійський прокуратор, вступив на московську службу і став помічником Красовського з платнею 300 рублїв місячно. Його синок став писарем в уєздї. О. Ільницького зробили переводчиком в тім урядї і якимсь чиновником. Туди пішов на писаря теж син радника Копистянського. Одним словом цїлий уряд обсїли кацапи. Самі вони писали доноси на ріжних людий, самі опісля за арештованими вставляли ся, беручи за се грубі гроші. Панї Павликова факторувала за ними теж не безплатно, а синок писав поданя о пропуски за три рублї. Др. Кмицикевич казав собі солено платити за кожду штуку зложену з 20 стрічок.

Красовський скликав війтів на сесії і тут давав їм всїлякі прикази, які колїдували з австрійськими законами. Між иншими клав їм в голову, що килиб сюди прийшли на чаюк. Австрійцї або Германцї, то не мають їх слухати. Війти ходили поміж дощем, як могли, щоби і Австрії не спроневірити ся і в тюрму або під нагайки не попасти. Красовський прикликав до себе президента і репрезентацію судову і казав урядовати, хоч і не було де, бо цїлий будинок судовий по зруйнованю його русскими взято було на пошесний шпиталь, а иншого будинку не було. Прикликав теж урядників податкових і радив ся, якби то самбірський повіт оподаткувати. Казав собі навіть предложити закони податкові до перестудіованя. Як він що з того зрозумів, то повинен би зістати генерал губернатором навіть Угорщини. Інспектор податковий прямо відмовив своєї співучасти в тій роботі тим, що нема ніяких реєстрів катастральних та що його вяже австрійська присяга і він як релїгійний чоловік ломати її не може. Лише один панок пішов Москалям на службу, припняв трибарвний наручник і урядував з козаками по горальнях...

Красовський скликав священиків і заборонив їм згадувати імя цісаря при Службі Божій, казав собі видавати метрики, то що. Таких „деканальних" сесій було кілька. Прийшла черга і на школи. Москалї не могли з дива вийти, на що нам тільки шкіл, тільки судів. Окружних судів мало бути лише чотири і то в городах губерніяльних. Проголошено було, що народні школи будуть лише московські. Учителї мусять знати московську лїтературну мову, а що її ніхто з них не вмів, то зараз заведено для них курс висший і низший. Хто мав до того кваліфікацію, мав спроможність поїхати на курс висший до Петрограда. Таких охотників зібрала ся ціла шайка, між ними учитель тутешної семінарії Филипчак, кількох академиків і учеників кацапів. Для прочої учительської братії заведено в Самборі курс низший, з взірцевою школою народною. До науки спроваджено учителів з корінної Росії.

Кождий кандидат мав піддати ся вступному іспитови з етимологическаво правописанія. Кандидатів зголосило ся більше. Богато лише для того, щоби не втратити хлїба. Але притім богато відпало, особливо Поляків, бо вже всї забули, а деякі навіть не знали, як етимологія виглядає. Ті що видержали той іспит, мусїли перебути ще другий. Треба було зложити вірно підданчу присягу цареви Миколї. І знову трохи з них завернуло ся. А ті, що остали, присягу зложили на богослуженю відспівали Николаю Александровичу многолїствіє і спільно фотографували ся. Та фотографія попала в кількох примірниках в руки австрійської жандармерії. Розпочала ся наука в учительськім семинари. Сотворено на курсистів і бурсу, якої заряд обняла г. Филипчакова.

Лист з Сибіри.

О. Кипріян Ясеницький, парох і декан з Жовтанець пов. Жовква, одержав недавно отсей лист писаний о. Володимиром Гоцьким, діяльним українським парохом з Колоденця пов. Жовква, якого Москалї вивезли до Томска на Сибіри.

Томск, 30|12 1915 (12|1 1916) Всечеснїйший Отче! Лист Ваш з дня 9|11 1915 одержав я нині і утїшив ся ним дуже, бо взагалї кожда вістка з рідного краю є пожадана і мила, а таке „посланіє" стаєть ся зараз „соборним", треба не тільки самому перечитати але всїй братії. Дякую Вам щиро, що опікуєте ся моїми сиротами; я знав, що знайдуть вони у Вас хорошого опікуна; сестра давно менї писала: „вернув о. Ясеницький, тепер буде менї приємнїйше, буде лекше". Я до Вас вислав один лист через Румунію і кілька карток „военноплѣнныхъ", може що дійшло до Ваших рук з тої кореспонденції. В серпни 1915 віднїс ся я через американського конзуля в Москві з прошенєм до міністерства віроісповідань, щоби мою пенсію виплачувано одній з моїх сестер на удержанє дїтий; думав я, що до сеї пори вже та справа полагоджена по моїй думці — а коли се не наступило, пишу рівночасно другу просьбу, передаю Вам в руки і прошу передати, де належить. Маю квіт на 1050 К за коня, доси не викуплений, який є у моєї сестри в Пиняних, старайте ся його зреалізувати, в тій цїли залучаю повновласть, але вона буде непотрібна, здасть ся менї, супроти того, що Ви моїм куратором.

Будьте так добрі подбати, щоби дїти мої побирали яку підмогу, пишіть в тій справі до патріотів.— Парохія Ваша зменшила ся о половину, меншу маєте працю, більше часу можете посвятити добродійности. — Я маю ту все, що до житя потрібне, мяса не бракує і все инше дешеве; за вікт і помешканє плачу місячно 30 рублїв. Клир латинський відносить ся до нас, священиків, дуже прихильно, спомагає інтенціями, —

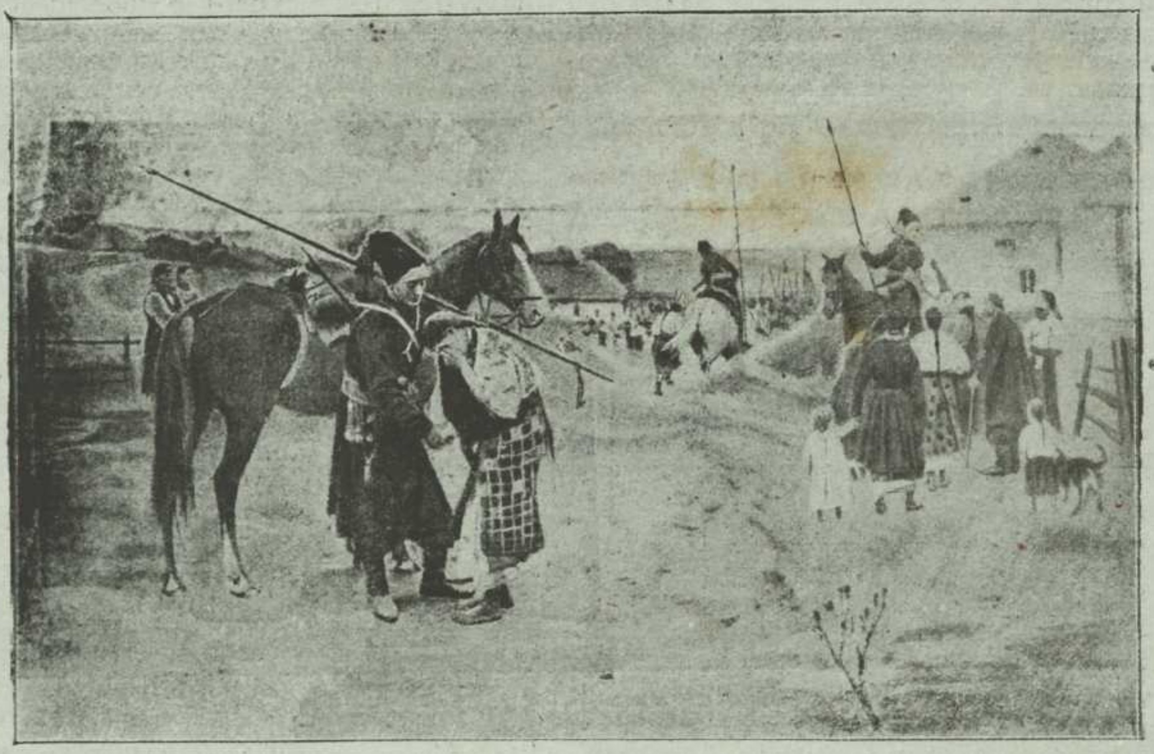
бо тутешні священики-Литовцї, патріоти, які до послїдної хвилї бороли ся з безглядною польонізаторською політикою Поляків на Литві; розуміють вони добре наше положенє! Епископ латинський Цепляк, в котрого дієцезії живемо (а його дієцезія має понад 14 міліонів квадратових кільометрів!) рівнож інтересуєть ся нами, засланими священиками. Кромі 5 священиків-Українців є тут єще 8 клєриків Василіян і 18. клєриків лат. з дух. семинара львівського; Митрополит Шептицький переписуєть ся з нами, питаєть ся, чи не треба нам гроший, ми не користаємо з його доброти; ратує своїх клєриків Василіян, які є „военнопл̄нними" і живуть в касарнї.

Знаних менї є тут 40 священиків Українців з Галичини, засланих в ріжні сторони російської держави, але є і такі „пустиножителї", о котрих ширший загал не знає, бо не мають змоги подати яку вістку про себе. Читаємо часописи, які тут виходять і жадно шукаємо вістки о мирі, але трудно її дїжда-

ти ся. Випророкуйте мир, а по Вашім найдовшім житю поставлю внесене на усвячене Вашої пророчої особи! Літом час сходив скоро, бувало, іду на пристань на ріці Том, приглядаю ся роботам, хто приїхав пароходом, хто відїздить, поромом поїду на другу сторону ріки, моторовим човном на прогульку і про обід забуваємо хвилево; тепер зимові вечері заповнюю читанєм, писанєм; при костелї є гарна богословська бібліотека; польський дім має також свою бібліотеку, нераз іду в кіно, коли є яка комедія або фарса, граю з хозяйками в льотерію, яка тут дуже в моді, або в карти і так стараю ся збути тугу з душі. Зима тут строга, але здорова, суха, нема сильних вітрів, бо місто в долині, окружене лісами. Я тут зовсім здоров, ніколи не мав я катару упертого, який нераз там мене мучив; убираю ся тепло, як перед тим ніколи. Переписую ся з о. Цегельським з Камінки Струмилової; він живе в Київі. О. Ольшанський з Честинь „благоденствує“ в Ростові над Доном; писав я до него, відповіди еще однак не одержав. Пишіть до мене про все, що там діє ся, бо все мене інтересує, хотяй воєнна цензура щось засмарує тушом, як то було у Вашім листї, всеж таки якась часть листу ненарушена. Не посилайте листу через Женеву, бо то далека дорога, лиш через Швецію: Ser Hochwürden Pasteur E. Benelius, — Norra Smedjegatan 24. STOCKHOLM, C., Suede, — дати коверту офранковану заадресовану до мене. Паннам Залітачівним поцілуї сиберійські! Здоровлю Вас сердечно: Володомир.

Дописка: Сестру мою обнимаю і цілую. Чи Кмицкевич зі Сумилова і Кокотайло вернули? До синів Іванця я написав 2 картки і післав 20 рублів — є в Єнісейській губернії — мої сусіди. О. Винницькому з Устрик живе ся тут ліпше, чим в Галичині — чесне слово!

Лист сей цензуровано: воєнним цензором ч. 17. в Томску.

З творів Шевченка — **Невольник.**

В справі ратункової акції для нашого пасічництва.

Як страшно потерпіло наше галицьке пасічництво через московський наїзд і як козацька дич без милосердя нищила цілі пасіки, се знає тільки той оцінити, хто є пасічником і хто придивляв ся тій безприкладній звірській роботі московських наїзників.

Наше краєве товариство господарське „Сільський Господар“ радо розпочалоб для своїх членів ратункову акцію через уділюванє даром роїв, пнів з пчолами, улиів, приладів пасічничих і неоподаткованого денатурованого цукру, та на тую ціль вистаралоб ся підмоги в міністерстві рільництва, а в центральних австрійських товариствах о пчоли, та на жаль, не знати для кого.

Ще в падолисті минувшого року оголосив був „Сільський Господар“ — в *Господарській Часописи* ч 7. щоби всі пасічники надсилали свої зголошеня згляднo прислали на руки провідника пасічничої секції при „Сільськім Господари“ Івана Марцінкова в Мізуни новім квестіонарі після наведених в сій часописи точок, і на жаль, до тепер себто за 5 місяців зголосило ся заледви 15 пасічників.

Коли східна Галичина числила в році 1913 около 250 тисячів пнів пчіл, а до пасічничої секції в „Сільськім Господари“ належало звиж 2000 членів, не рахуючи членів „Українського Товариства пасічників“ в Тернополи, котре на разі не істнує, бо Тернопільщина занята ще доси Москалями, тож число зголошених 15 пасічників є так мале, що нема й що думати про якусь ширшу акцію ратункову. Тож звертаю ся ще сею дорогою до загалу пасічників з поликом, щоби як найчисленнійше зголошували ся згляднo прислали свої квестіонарі на руки провідника секції „Сільського Господара“ Івана Марцінкова в Мізуни новім, почта Мізунь-старий.

Сі квестіонарі мають містити в собі слідуючі рубрики.

1. Імя і назвиско пасічника, місце замешканя, послідна почта, і стація зелізнича;
2. Кілько мав пнів пчіл перед московським наїздом;
3. Кілько пнів Москалї знищили:
4. Кілько пнів позістало ще неушкоджених;
5. Кілько пнів в р. 1915 розмножив;
6. Котрі прилади пасічничі понищено кілько медарок, прас до штучної вощини, воскотопників і т. д.
7. Коли ані одного пня не полишено, чи бажав би дістати роїв і кілько, чи даром, коли бідний, чи за готівку.
8. Чи потребував би яких улиів порожних, якої системи, чи даром, чи за готівку;
9. Чи потребував би яких приладів пасічничих, як медарок, прас до штучної вощини, воскотопників, коли бідний даром, або за готівку;
10. Чи потребує для підкормленя пчіл на весні неоподаткованого денатурованого цукру і кілько кільограмів.

Нехай кождий пасічник вступає в члени краєвого товариства господарського „Сільський Господар“, через що є заразом членом пасічничої секції та буде міг користати з всіх пільг, які се товариство дає своїм членам.

Що до 10-ої точки квестіонара, себто що до денатурованого цукру, тому що пора вже досить спізнена, а до тепер т. є за 5 місяців заледви 15 пасічників зголосило ся, тож можна сподівати ся, що як добре піде то не скорше як за місяць всі пасічники зголосять ся, та наступить май, коли вже пчола сама пошукає собі меду з цвітів, а дальше нїм справа цукрова перейшлаб всі урядові інстанції, то би той цукор прийшов хиба на літо або на осінь. Тож не наша вина в тім лежить, тільки вина самих пасічників, що не дбають про себе і так недбало трактують власну справу.

Коли відповідне число пасічників ще в сім місяци зголосило ся, то будемо старати ся на кождий случай хоть на цвітень цукор придбати; в противнім случаю позісталоб замовленє хиба аж на осінь.

Отже відзиваю ся до загалу пасічників ще сею дорогою і прошу о як найскорше прислане квестіонарів, а заразом звертаю ся до всіх наших українських часописий, щоби зволили ласкаво сю відозву повторити.

Іван Марцінків.

В справі весняних засівів.

Весну вже маємо і тепер надійшла пора поборювати всякі клопоти з весняними засівами. Насінє повинні би всі дістати, бо власти старають ся його достарчити. Намісництво видало всякі розпорядки, забезпечуючі доставу збіж і стручкових ростин для засіву. На покрите коштів перевозу насіня внутр краю одержала галицька філія воєнного Заведеня збіжевого десять мільонів. Видано також приказ міняти непридатний до засіву овес і ячмінь на насінє пригідне до засіву. Все таки можуть зайти случаї, що мимо приписів і наказів господарі в деяких околицях не дістануть насіня в свій час, особливо може се бути з селянами в таких околицях, де після спису лишив ся достаточний запас з осени і старости після тих звітів уважають злишним спроваджуванє насіня для селян. Для таких околиць не лишаєть ся иншої ради, як ще раз подати своє запотребованє у старостві, а колиби до кінця марта не одержали потрібного насіня, то нехай віднесуть сейчас письменно до „Сільського Господаря“ у Львові, ул. Зіморовича 20., а сей віднесе ся до президії намісництва з відповідним представленєм.

Мінісерство скарбу згодить ся на виплачуванє премії також і за весняні засіви, і то по 25 К. за 1 гектар, можна також домагати ся позички 80 К. за 1 гектар, але за збіжа і стручкові ростини, за окопові не даєть ся позички. А що управа стручкових ростин є так звичайно ризиковна, що насінє тих ростин дуже дороге, то розважуєть ся тепер справу, чи за стручкові ростини не давати би подвійної премії. Зголошувати ся по премії треба на окремих друках в своїм старостві.

По насінє стручкових ростин до поживи, а також по пашні ростини: конюшину, вику а також про люпин, який у нас уживаєть ся на зелений погній, вислали власти відпоручників до Румунії і до Польщі і про успіх сеї акції повідомимо в свій час наших рільників, щоби могли з неї скористати і дечого для себе на засів дістати.

Що до стручкових ростин, то їх управа є певнійша в околицях з почвою богатою з вапно, отже на суглинках сокальсько-белзких, на румошовині радехівській, на суглинковатих горбах межи Росточем а Бугом, на Поділю і Покутю, на Почвах коло Рогатина Ходорова і Бурштина і на просторі межи Дністром а зелізницею Кароля Людвика аж поза Перемишль; ледво чи поплатна буде на Опілю, Підгірю і піскових околицях.

Коли буде можна дістати насінє люпину, то буде можна його як найбільше на зелений погній і то жовтий на пісках, а синий на лихих глинах, а що сего року буде богато землї лихо управленої і не обробленої, то люпин може незвичайно стати в пригоді, щоби піднести стан управи на вияловлених грунтах.

Насінє конюшини сего року дуже дороге, а при тім непевне. Несовісні торговці введуть в торговлю богато старої конюшини з всякими примішками, так що рішучо відраджуємо купувати конюшину де небудь, а тільки всі нехай купують у певних фірм за гарантією. Ще найліпше було би дістати десь по знакомству у сусідів, які десь по закутинах виїмково вспіли трохи насіня свого вигодовати, бо загалом беручи у східній Галичині господарі свого насіня конюшини не могли доховатись і мьйже все насінє на торгах, се насінє старе, що і пізнати по темній барві без всякого полиску. Розходилось би хиба о се, чи се насінє не дуже старе і який процент серед него всякої підмішки, як насіня болгаю і т. д. Ще раз радимо не купувати по торгах у незнаних торговців, а тільки у певних фірм

за ґарантією. Згадаємо ще, що на кождий сотнар насіня конюшини дає власть 100 корон. Польські товариства господарські мають забезпечений такий опуст, а ми о се постараємо ся.

НОВИНКИ.

Наші відпоручники у угорського примаса. Від української політичної організації Галичини й Росії явила ся 24 марта с. р. численна депутація у князя примаса кардинала д-ра Івана Черноха в Будапешті. В склад депутації входили між иншими: австрійські посли до державної ради д-р Кость Левицький і Сінгалевич, українець з Росії Маріян Меленевський, кустос національного Музея в Будапешті д-р Стрипський і титулярний опат Емерик Водічка. Посол д-р Кость Левицький представив докладно релігійне положенє українського народу Австрії й Росії, який є в части греко-католицький, в части греко орієнтальний і в части римо-католицький. Він просив князя-примаса, щоби для римо-католицьких Українців вислано угорського епископа. Князь-примас, який виказав велике знанє наших відносин обіцяв, що в своїм часі, коли справа стане зрілою до обговореня, він підіпре бажаня Українців.

Недуга посла д-ра Олесницького у Відни по троха уступає, але недужий ще кілька місяців буде мусів перележати в ліжку, нім прийде до себе і зможе вернути до народної праці, чого так бажають всі його виборці і весь український нарід.

Покликанє 18 літних. Урядово оголошено бранку 18 літних, отже всіх хлопців уроджених в 1898 році. Бранка відбуде ся в часі від 14 цвітня до 1 мая, а покликанє асентерованих до війска наступить доперва пізнійше.

Вибух в фабриці муніції. В військовій фабриці муніції в Велєрсдорф коло Відня лучив ся 16 с. м. при відбираню вибухових капслів нещасливий випадок. Льокаль, в якім відбувала ся робота, є в части знищений. Робітник занятий при відбираню капслів мабуть одну з них пустив на землю, а наслідком вибуху сеї капслі вибухла ще часть дальших капслів, що там находили ся. Чотирех людий згинуло. Недавно лучив ся подібний випадок наслідком сего, що один робітник поховзнув ся й упав на паку, в якій находив ся вибуховий матеріял. Тоді згинуло також 5 осіб. Із за вибуху повстав також огонь, який однак вдало ся вгасити. Такі випадки при великих розмірах підприємств неминучі, одначе на хід виробу муніції не мають вони ніякого впливу.

Похвала українського полку. По многих кровавих боях — під Перемишлем, в Карпатах, в Польськім Королівстві, вкінци на Волини над Стиром полк піхоти ч. 95 (чортківський), що рекрутується з українських повітів Чортків, Бучач, Гусятин, Борщів і Заліщики, дістав перший раз від початку війни довший відпочинок, щоб люди відітхнули і набрали свіжих сил до дальшої боротьби. Дня 13. марта с. р. відбула ся велика парада в сім полку. Сам комендант армії ексцелєнція генерал Бем Ермолі відбув перегляд чортківського полку, а слова похвали, які при тій нагоді сказав генерал про наш український чортківський полк, мусять наповнити нас гордостю. Генерал відбув перегляд полку, потім дав розказ розвинутись до бою. Кілька слів команди, — і кількатисячна маса перемінює ся справно в боєву лінію, суне ся вперед, никне в очий. А все те зробило ся тихо, без гамору, без замішаня. Лице генерала засіяло з вдоволеня. Боєва справність чортківського полку показалась в повнім облеску. Полк показав ся справним не тільки в параді, але і в бою. Сурмачі затрубили збірку. По збірці полку ґен. Бем Ермолі нарочно прийшов до компанії машинових крісів і тут коротко розмовляв з кождим відзначеним жовніром. А є їх в компанії машинових крісів аж 72. Ґенерал питав кождого з окрема, якої є народности, з якого повіту, як довго кождий воює, за що відзначений. На прощанє кождому відзначеному подав руку. А коли чув раз по раз відповідь: Українець, від початку війни в швармлінії, — тоді звернув ся до стоячих біля него двох генералів і штабових офіцирів і з натиском промовив: „Мої Панове, прийміть до відома, що Українці се хоробрі молодці, тільки треба з ними уміти говорити". Се не є перша похвала, якою високі генерали похвалили наш хоробрий подільський полк і наших людий. В битві під Люблином наш полк пішов до приступу, коли чотири инші полки були відкинені, і смілим приступом рішив бій в нашу користь. Люблин узято. За се дістав полк піхоти ч. 95 велику похвалу. Про се свого часу була згадка в воєннім звіті. Дістав він похвалу і пару инших разів, та про те ширший загал не знає, бо нікому було подати се до прилюдної відомости.

Українська гімназія в Яворові є вже отворена. По довгій перерві почалась на ново праця наукова в сій, здвигненій зусилями українського загалу школі. Управу сеї гімназії обняв на місце вивезеного Москалями п. дир. Прийми, проф. ц. к. гімназії в Сокалі п. Ярослав Біленький. Вписи відбули ся 26.—28. марта; з огляду однак на незвичайні обставини, серед яких підіймаєсь наукові занятя в сій гимназії, прийме управа учеників і по означенім речинци. Вказаним однак є, щоби ученики і їх родичі у своїм же власнім інтересі поспішили зі зголошенєм. Ученики, що вписались до иних гімназій, будуть при переході у гімназію в Яворові приняті до тої кляси, в якій є тепер. При вписі мають ученики виказатися 1) свідоцтвом послідного року шк. (відходу), 2) свідоцтвом щепленя віспи. Вписова оплата виносить 10 кор., місячна оплата за науку 12 кор., від якої незасібні а пильні ученики можуть бути увільнені в части або в цілости. В біжучім році шкільнім буде піднята наука в кл. I.—VI.; відновленє кляси VII. і VIII. оказалось неможливим. Наука буде відбуватись на основі т. зв. комбінованого пляну так, що в пяти місяцях вичерпаєсь науковий матеріял за 1915/16 р. шк. Правильна наука в сій гімназії розпочала ся 28. марта.

В справі уживаня коров до робіт в полі пише п. Гірняк, лікар ветеринарії, ось що: Господарі, що в часі війни потратили коні і з сеї причини не можуть обробити поля, повинні при весняних роботах на легких грунтах послугувати ся коровами. Не треба боятись, що корови уживані до згаданих робіт, постраждають на здоровлю, або перестануть давати молоко. Практика учить, що корови уживані до робіт на легкій земли і взагалі до легких тягарів в ярмі, зносять се не лиш без шкоди для свого здоровля, але противно, при відповіднім поступованю, корови такі часто поправляють ся, легко родять і молочність у них збільшаєть ся. Річ в тім, що корови такі мусять бути ліпше годовані, а при роботах в ярмі головно з разу дуже мірно уживані. В кождім случаю потреба приготовити ся, що в перших днях зглядно тижнях видій таких коров дещо зменшить ся, що однак знова постепенно прибуває. Робити коровами зразу повинно ся від 3 до 5 год. денно без напруженя, а коли уважаєть ся, що вони веселі як звичайно, можна степенно збільшати час праці. Молоду худобу від дво-х літ можна також брати до роботи. Не повинно ся брати до роботи коров в другій половині тільности, худобу висше 2 літ і коров, які в часі роботи або по тім дістають тяжкий нападовий кашель. В той спосіб господарі, що мають легку землю, можуть в час виконати весняні роботи.

Звільненє рільників від військової служби. З ріжних сторін удають ся наші люди, особливо хлібороби селяни, до наших послів у Відни в справі звільненя від військової служби (Enthebung) і жадають помочи, а найчастійше ставлять справу так, щоб се звільненє в міністерствах виєднати. З огляду на се подаємо до відома, якими дорогами після обовязуючих тепер постанов ті звільненя виєднують ся. Передовсім треба розріжнити, на який час жадаєть ся звільненя. Коли жадаєть ся звільненя на час не довший як три місяці то належить зголошувати ся се до староства місця замешканя, а староство по переведеню доходжень і по ствердженю фактів, становлячих основу звільненя, відступає справу властивій військовій команді (Militärkommando), яка її рішає. В тім случаю не йде справа до міністерства. Коли жадаєть ся звільненя на час необмежений, або взагалі довший як три місяці, то поданє належить внести рівнож до староства, однак староство відступає справу до порішеня вже не команді, а передовсім міністерству рільництва, котре відтак зі своїм внесенєм звертаєсь до міністерства війни або краєвої оборони, відповідно до того, чи жадаючий звільненя належить до армії, чи до краєвої оборони, зглядно ополченя. Отже лише в тім другім случаю є можливе вмтавленє в міністерстві, однак і тут прошенє о звільненє має бути внесене через староство.

В справі продажі бараболь. Правительство рішенєм з 22. вересня 1915 ч. 276 назначило максимальні ціни на бараболї, які з кождим місяцем ростуть. За висшу ціну, і то о 3 К на 1 метр. сотн., можна продавати бараболї до садженя, не лише оригінально виплекані, але і звичайні коли будуть перебрані і пригідні до садженя. За таку висшу ціну можна продати найбільше 20 прц. запасу бараболь і такі господарі, що хотять сю висшу ціну осягнути, мають внести поданє, де була би означена скількість всїх посїданих бараболь, дальше точна скількість бараболь, які господар схоче продати по висшій ціні, поча і зелїзнича стація, де бараболї мають надавати ся і назвище й місце замешканя продаючих. Такі подання мають дотичні господарі вносити до рільничих коопорацій, отже наші господарі до краєвого товариства господарського „Сільський Господар", яке після рескрипту ц. к. міністерства рільництва з дня 10. лютого 1916 ч. 4863 дав дозвіл на таку продаж в імени міністерства рільництва. Всі, що бажають продати часть своїх бараболь вибраних по висшій ціні, яко бараболї до садженя, нехай внесуть отже такі точні подання до головної ради „Сільського Господаря" у Львові, ул. Зіморовича ч. 20, щоби могли завчасу дозвіл одержати. Ціна підвисшення виносе: в марті 12·50 К, в цвітни 13 К, в маю 14 К за 1 метричний сотнар.

Не продавати коний! Дійшло до урядової відомости, що торгівники коний намовляють властителїв коний до продажі, доказуючи тим, що скарб військовий достарчить безплатно коний для населеня до конечних робіт головно при управі ріллї. Ц. і к. Команда 2. Армії письмом з 8. марта 1916 ч. 2863 перестерігає населенє перед позбуванєм коний з тим, що достарченє коний до робіт при рільних господарствах в подібних случаях буде виключене.

Долучуванє відписів пересилкових адрес до середини полевих пакетів. Після розпорядку ц. к. міністерства торговлї з 29. марта 1915, яким означено умови приниманя приватних пакетів до армії в поли (пакети полеві. Має бути точна адреса пакетів поміщена не тільки на опакованю, але також вложена до середини посилки, щоби на випадок ушкодження або затрати зовнїшної адреси можна було на підставі вложеного до середини відпису адреси провірити безсумнївно, для кого посилка призначена, і доручити її відповідно до того. Одначе надавці полевих пакетів не придержують ся сього припису, а в разі недорученя посилки підносять неоправдані жалоби на почту. Щоби зробити конець сим недомаганям, поручено ц. к. почтовим урядам, щоби при приниманю приватних пакетів до армії в поли провірювали чи до середини посилки вложено докладний відпис адреси, і на випадок недостачі звертали посилку до доповнення.

†

ПОМЕРЛИ.

† **Мирон Терлецький,** господар в Яцівції товмацького повіту, член тов-а „Просвіта" і всіх товариств та організацій Товмаччини, помер дня 10. марта 1916 у Львові в 48 році житя. В. Й. П.

Д-р Михайло Олійник, лікар в Камінці Струмиловій, помер дня 29 марта с. р. на пятнистий тиф в 53 році житя.

Знов нова жертва війни і звання, якою вириває ся українській суспільности одного діяча. Померший, син селянина з Холоєва, власними силами і здібностями добив ся свого становища. По укінченю медицини у Відни був довший час асисентом професора Найсера у Відни. Пізнійше осів в Мостах великих, а від кількох літ в Камінці Струмиловій. Як здібного і надзвичайно совісного лікаря знав його не тільки каменецький повіт, але також сусідні повіти. В молодших літах брав визначнійшу участь в політичнім житю і в 1897 р. кандидував як кандидат української опозиції при виборах до парляменту з округа Броди-Камінка і т. д. Належав і запомагав всі місцеві українські товариства, а також і инші наші товариства. Особливою його опікою тішила ся шкільна молодіж і бурса, на що нікoли не відмовив помочи.

В часі мобілізації приділений був як військовий лікар до шпиталя в Камінці Струмиловій, опісля дістав ся в російський полон, одначе вдало ся йому перед забранем до Росії заховатись і зголосити ся до нашого війска.

З огляду на те, що в Камінці Струм. не було ніякого лікаря, військові власти увільнили його від війска і він остав в Камінці Струм. щоби тут поборювати пошести, як віспу, тиф черевний і пятнистий. В послідні часі заіменовано його також міським лікарем.

Померший полишив жінку Марію з Фіцнерів і двоє малих дітий та старого батька селянина. Похорони відбули ся 30. марта с. р. Померший лишив по собі загальний жаль, серед селян з кількох повітів, що шукали у него як знаменитого лікаря лікарської поради і помочи — а місцева українська громада замість вінця на його домовину ухвалила зібрати певну квоту на національні цілі. — В.Й.П.

Шиpіть „Свободу“!

Оголошеня.

В СПРАВІ ВЕСНЯНОГО НАСІНЯ

Як се вже оповіщено, Краєвий Союз господарсько торговельних Спілок у Львові, ул. Зіморовича ч. 20. дістав від правительства підмогу на опусти від насінь конюшини, вики трав і ярин. Тому що з огляду на теперішні відносини неможливо тепер висилати окремих друків на замовленя, порадно булоби, щоби в кождій громаді заняв ся сам хтось з власної волі збірним замовленем. В тій ціли треба усіх замавляючих списати разом, подаючи кількo і якого насіня потребують. Замовленя треба потвердити в громаді, уряді парохіяльнім, спілці, або кружку „Сільського Господаря і відослати до Союза долучуючи відповідний задаток. При тім для улекшеня, а тим самим для прискореня посилки, такі насіня як конюшину треба замовляти разом в більшій і заокругленій скількости, прим. найменше 50 кільограмів конюшини. Союз постарав ся о добірне насінє; конюшину вільну від канянки, атестовану і пльомбовану з Чех, а насіня ярин з Німеччини, виєднавши собі через міністерство рільництва дозвіл на вивіз від німецького правительства, тож буде міг вдоволити своїх відборців, бо певне на руку підуть йому і місцеві чинники, почта і зелізниця скоро висилаючи ними наданий товар, бо того вимагає добро загалу. (1—1)

Матеріяли до календаря „ПРОСВІТИ“ на р. 1917.

З огляду на те, що календар „Просвіти“ на рік 1917 має появити ся значно скорше, ніж се було можливо зробити в сім році, проте Товариство „Просвіта“ просить Вп. наших письменників надсилати:

1. **Оповіданя, новелї, нариси** і т. п. найбільше на пів аркуша друку, зглядно на 450 віршів у двох стопці (8 сторін друку) теперішного формату календаря.
2. **Короткі статї на актуальні теми,** ілюстровані по змозі фотографічними знимками або вільноручними рисунками.
3. **Фотографії відзначених** військовою властю Укр. Січ Стрільців, а крім сего також жовнірів які поза У. С. С. служать в армії, осіб, котрі, перед війною визначили ся громадянською діяльностию, з додатком найважнійших дат з житя і діяльности.
4. **Військову термінольогію** (зброя, походи, поділ військ, поодинокі частини оружя і т. п.)
5. **Фотографічні знимки** всего на тепер є актуальне.
6. **Самостійні, власноручні** рисунки пригожі для календаря.

Приняті твори будуть ремунеровані після принятої товариством норми.

Присилати належить найдальше до кінця цвітня 1916 на адрресу:

Товариство „Просвіта“ у Львові, Ринок ч. 10.

Краєвий Союз господарсько торговельних :: :: Спілок, Львів, Зіморовича ч. 20. :: ::

ДО П. Т. ДОВЖНИКІВ.

Просимо отсим усіх наших П. Т. Відборців, які залягають у нас з довгами, щоби по мисли наших давнійших обіжників як найскорше їх сплачували, бо через проволоку в заплаті ростуть відсотки, яких від залягаючих квот мусимо від наших П. Т. Відборців домагати ся.

Львів, 19. лютого 1916.

ДИРЕКЦІЯ.

НОВІ КНИЖОЧКИ.

Коштом та заходом **Загальної Українсьої Культурної Ради,** яка заспокоює духові потреби українських збіґців в часї війни, а особливо на еміґрації, появились ось такі видання:

1. *Богдан Лепкий:* **„З великих Днїв“** — В борбі за волю. Літературна збірка з ілюстраціями. Ціна 30 сот.
2. *Філярет Колесса:* **„Воєнні Квартети“** на мужеский хор, до сучасних поезій Б. Лепкого, Осипа Маковея, Василя Щурата. Присьвята Українським Січовим Стрільцям. Ціна 2 К.
3. *Сьвящ. Ол. Коренець:* **Молитвенник для жовнїрів Українцїв Католиків.** Ціна опр. 1 К. Розважаня з нагоди війни 40 сот.
4. *Др. В. Щурат — Ф. Колесса:* **Жовнїрскі Піснї** О. Ю. Федьковича. З нотами. Ціна 40 сот.

Згадані книжки набувати можна по означеній висше цінї за попередним надісланєм гроший, в канцелярії **Загальної Української Культурної Ради, Відень VIII., Strozzigasse 32/12.**

З друкарні „Діла“ Львів, Ринок 10. Видавець: „Діло“, стов. зар. з обм. пор. За редакцию відповідає: **Др. Степан Баран.**